

УДК 371.132

**ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В СИСТЕМІ СТУПЕНЕВОЇ
ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

Денисова Н.В.

*Балаклійська філія комунального закладу «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія» Харківсько обласної ради*

У статті проаналізовано організацію та зміст педагогічної практики студентів коледжу в системі ступеневої підготовки вчителя початкової школи.

Ключові слова: педагогічна практика, ступенева підготовка вчителя початкової освіти, види практик, програма практики.

**ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРАКТИКА В СИСТЕМЕ
МНОГОУРОВНЕВОЙ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ
НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ**

Денисова Н.В.

В статье проанализированы организация и содержание педагогической практики в системе поэтапной подготовки учителя начальной школы.

Ключевые слова: педагогическая практика, многоуровневая подготовка учителя начального образования, виды практик, программа практики.

**PEDAGOGICAL PRACTICE AS A PART OF THE SYSTEM OF
PRIMARY SCHOOL TEACHER GRADE PREPARATION**

Denysova N.V.

The article describes makes the analysis of organizing and the contents of college students pedagogical practice in the system of primary school teacher stage preparation.

Key words: pedagogical practice, primary school teacher stage preparation, kinds of practice, the program of the practice.

Постановка проблеми. В умовах ступеневої освіти підвищується роль педагогічної практики, під час якої формуються професійні вміння і професійно значущі якості особистості майбутнього вчителя початкової освіти. Крім того, педагогічна практика дає можливість поглибити комунікативну, прогностичну, проєктувальну, методичну, самоосвітню компетентності. Студентам-практикантам доводиться приймати оперативні, гнучкі рішення в умовах багатоваріантного педагогічного процесу, здійснювати емоційно-вольовий вплив на дітей, координувати навчальну діяльність молодших школярів, організовувати співробітництво в учнівському колективі [2].

Загальновідомо, що процес формування професійної компетентності майбутніх фахівців – динамічний, тому й потребує постійного вдосконалення через здійснення нових підходів до організації практики та оновлення її змісту практики.

Виклад основного матеріалу. У Законі України «Про вищу освіту» зазначається, що професійна підготовка – це здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю [1]. Професійна підготовка фахівців здійснюється за освітньо-кваліфікаційними рівнями (ступеневою освітою) [1]. Ступеневе навчання потребує як внутрішньої диференціації змісту освіти, так і певної самостійності її складових елементів. Саме цим забезпечується створення умов для того, щоб кожний ступінь виконував певну функцію в складі цілого.

Практична підготовка вчителів початкової освіти здійснюється завдяки системі різних видів педагогічної практики (ступеневої практичної підготовки).

Аналіз психолого-педагогічних досліджень і науково-методичної літератури дозволив зробити всебічний аналіз професійної ступеневої підготовки вчителів початкової освіти, розглядаючи її (за Семиченко В.А.) в трьох аспектах: як процес, у ході якого відбувається професійне становлення майбутніх спеціалістів; як мету і результат діяльності ВНЗ; як сенс включення студента в навчально-виховну діяльність [5].

Мамрич С.М. стверджує, що ступенева підготовка вчителя передбачає формування принципово нового змісту освіти, визначення цілей кожного із ступенів відповідно до цілей професійної підготовки [3].

На думку багатьох науковців, основне завдання ступеневої професійної підготовки вчителя полягає у формуванні та розвитку професійних знань і вмінь на основі системи фундаментальних знань та вмінь випускників ВНЗ адаптуватися до можливих змін у суспільстві, економіці, науці та виробництві. Як бачимо, ступенева педагогічна освіта передбачає рух студента від нижчого ступеня до вищого у власному загальному та професійному розвитку, оскільки на кожному наступному ступені (рівні) студент набуває нових знань, умінь та навичок, одержує новий, вищий від попереднього, рівень готовності до здійснення професійно-педагогічної діяльності.

Саме тому, добре продумана організація педагогічної практики на всіх рівнях, поступове ускладнення її завдань, змісту, пошуки нових форм забезпечать формування професійної компетентності вчителів початкової освіти [4].

Вивчення результатів наукових досліджень із окресленої проблеми допомогло отримати відповіді на питання щодо ефективної організації практичного навчання в коледжі та наскільки зміст різних видів практики відповідає сучасним вимогам підготовки фахівців у галузі освіти.

Педагогічна практика в коледжі здійснюється в рамках навчального процесу й передбачає залучення до педагогічної діяльності всіх студентів спеціальності «Початкова освіта» з першого до останнього курсу. Це дозволяє послідовно й систематично протягом усіх років навчання поєднати вивчення теоретичного матеріалу з практичною діяльністю майбутніх учителів. Зміст практичної підготовки визначається пріоритетними завданнями розвитку початкової освіти, особливостями методик викладання предметів у початковій школі та етапністю психолого-педагогічної підготовки студентів, зокрема I етап адаптації, на якому студенти пристосовуються до вимог та умов педагогічної діяльності; II етап ідентифікації, на якому студенти встановлюють міру ототожнення й засвоєння сутності науково-педагогічних фактів та явищ педагогічної дійсності, усвідомлюють власні професійні потреби, знайомляться з виробничими функціями, за допомогою яких ці потреби реалізуються; III етап самореалізації, на якому студенти формують досвід використання теоретичних знань, індивідуальних здібностей у практиці педагогічної діяльності [2].

Таким чином, у навчальному закладі створена система цілісної побудови педагогічної практики, що передбачає єдність її етапів, наступність змісту.

На цій основі розроблена наскрізна програма практики як інтегрована складова частина освітньої професійної програми.

Викладачі коледжу розробили нові програми практики, які передбачають багатоступеневість, де на кожному ступені відбувається відбір того базису, яким повинен оволодіти студент, визначено цілі й завдання, що характеризують психолого-педагогічну спрямованість практичної підготовки на даному етапі.

Детальне вивчення змісту навчальних програм з різних видів педагогічної практики показав, що на завершальному етапі проходження практики передбачено систему моніторингу поточного та підсумкового контролю. Результати поточного контролю оприлюднюються через проведення підсумкових конференцій, на яких функціонують виставки творчих робіт студентів-практикантів та молодших школярів, представлено звітні матеріали.

Необхідним засобом контролю є ведення студентами щоденників установленого зразка на кожен вид педагогічної практики окремо. Така форма роботи сприяє формуванню вмінь вести записи спостережень за освітнім процесом, систематизувати та узагальнювати отриману інформацію, усвідомленню функції вчителя.

Практика допомагає реально формувати в умовах педагогічного процесу методичну рефлексію, яка дозволяє оцінити засоби і методи особистої діяльності, процеси вироблення й прийняття практичних рішень. Аналіз особистої діяльності допомагає практиканту усвідомити труднощі, які виникають у його діяльності, та знайти шляхи їх подолання. Дуже важливо, щоб студент зумів визнати, які помилки він допустив через недостатність професійних знань і вмінь (організувати самостійну діяльність школярів, правильно дібрати методи роботи, раціонально використати час на уроці тощо), а які зумовлені особистими якостями. Можна стверджувати, що рефлексія, як зверненість суб'єкта на себе і свою діяльність, є універсальним механізмом процесу самореалізації, завдяки чому можна досягти якісних змін професійного й особистісного вдосконалення.

Першим етапом професійної підготовки майбутніх фахівців є педагогічна практика «Позакласна та позашкільна виховна робота». Студенти вчаться самостійно планувати виховну роботу з молодшими школярами, експериментувати, шукати нові підходи до змісту виховної роботи, обирати методи, засоби реалізації поставленої мети. При цьому керівники практики не обмежують їх у виборі теми, форми виховного заходу, дають можливість проводити складні, навіть і для досвідченого педагога, заходи у формі свята, КВК, прес-конференції, захисту ідей, театральної дії тощо. Надалі активність, ініціативність студентів виявляються під час проходження педагогічної практики «Пробні уроки та заняття». Керівники практики спрямовують практикантів на проведення нестандартних, інтегрованих уроків і занять. Пропонують сміливіше впроваджувати новітні педагогічні технології, інтерактивні методи навчання, передовий досвід педагогів-новаторів.

У повноцінному залученні студентів до виховної діяльності велику роль відіграє «Літня педагогічна практика в оздоровчих таборах». Вона має на меті виробити в майбутніх фахівців уміння самостійно застосовувати в практичній роботі з молодшими школярами знання, одержані в процесі навчання в коледжі, а також навички організації дозвілля дітей під час літнього оздоровчого періоду. Така організація практики дає змогу студентам творчо підійти до підготовки підсумкової конференції з даного виду практики, а саме: відшукати нові форми звітів про проведену роботу. Це і фоторепортажі, і відеозаписи вікторин, свят, занять, аудіозаписи вражень дітей від заходів тощо.

Емоційно яскравим й інформаційно цінним періодом становлення педагога є наступний вид практики «Спостереження за навчально-виховною роботою вчителя-класовода в перші дні дитини в школі», де студенти можуть побачити результати навчально-виховної роботи з дітьми дошкільного віку, оцінити їх рівень готовності до школи, ознайомитися зі змістом, методикою та організацією навчально-виховного процесу в перші дні дитини в школі.

Умови для самореалізації студентів надає «Безперервна практика», яка забезпечує особистісно орієнтований, комплексний, неперервний і творчий характер підготовки кожного студента до майбутньої професійної діяльності. Саме в процесі активної та тривалої практики виявля-

ються протиріччя між запасом знань, що мають студенти, і що потрібно мати. Це і є рухомим фактором безперервної самоосвіти.

Ми згодні з тим, що така ступеневість створює передумови для доповнення та поглиблення професійних знань, забезпечує можливість переходу до нової якості освіти [6].

У той же час, необхідно проводити постійну роботу по збагаченню, оновленню змісту педагогічної практики. Адже програми практики мають відображати не лише напрям процесу формування й розвитку професійно-педагогічних умінь майбутнього вчителя початкової освіти, а й бути адаптованими до тих змін, які відбуваються в сучасній початковій школі. Закономірно, що в цій ситуації викладачі-керівники практики коледжу розробляють змістовно нові методичні рекомендації щодо окремих видів практики, які носять творчий характер. Індивідуальні завдання до кожного виду практики містять елементи дослідження, пов'язані зі шляхами удосконалення навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі I ступеня.

Для забезпечення єдиних вимог під час педагогічної практики розроблено інструктивні матеріали щодо роботи педагогічних колективів загальноосвітніх закладів освіти зі студентами-практикантами, а також проводяться спільні конференції, засідання за круглим столом, педагогічні читання тощо.

Висновки. Очевидно, що в організації практичного навчання в коледжі враховувати вимоги, зазначені в Національній доктрині розвитку освіти, про те, що система освіти є забезпечення кадрами, здатними навчатися впродовж життя, здатними до творчої праці, до професійного розвитку. Кожен педагог, прагнучи досягти професійної досконалості, виробляє професійні вміння, оволодіває сучасним інструментарієм навчання і виховання особистості, а для цього він постійно поповнює той багаж знань, який отримав у вищому навчальному закладі. Саме під час проходження різних видів практики, поетапно, студенти коледжу усвідомлюють специфіку обраної професії та потребу в самоосвіті, самовдосконаленні. На нашу думку, таке устремління й є результатом ступеневої освіти.

Отже, педагогічна практика – це шлях підготовки висококваліфікованого фахівця, здатного навчатися протягом життя.